

RETRAT N.5
XAVIER GARCÍA I SOLER
MEDALLA DE LA CIUTAT DE VILANOVA I LA GELTRÚ 1996
XAVIER GARCÍA I PUJADES

LA MEDALLA DE LA CIUTAT DE VILANOVA I LA GELTRÚ

En la sessió ordinària del Ple de l'Ajuntament del dia 1 de juliol de 1996, va aprovar-se el següent dictamen.

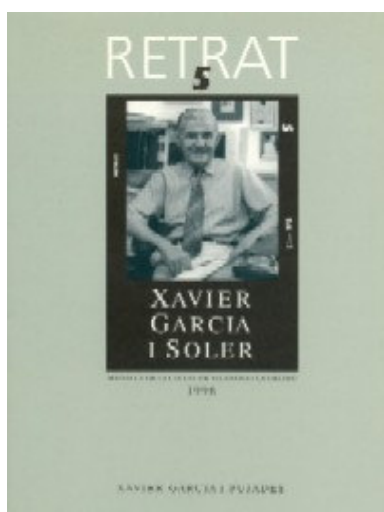
L'Alcaldia-presidència, proposà al Ple de l'Ajuntament l'adopció de l'acord següent:

De conformitat amb l'article 28 del Reglament d'Honors i Distincions de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, s'acorda aprovar inicialment l'expedient per a la concessió de la medalla de la ciutat al senyor **Xavier Garcia i Soler**, en reconeixement per la seva divulgació de personalitats i activitats locals a través d'assaigs literaris i biografies.

RETRAT N.5
XAVIER GARCÍA I SOLER
MEDALLA DE LA CIUTAT DE VILANOVA I LA GELTRÚ 1996
XAVIER GARCÍA I PUJADES

PRESENTACIÓ

L'any 1996, el Ple de l'Ajuntament local ha creat la Medalla de la ciutat de Vilanova i la Geltrú per homenatjar públicament els homes i les dones nascuts o aveïnats en aquesta vila i que, amb la seva trajectòria, hagin contribuït a la promoció i a l'enaltiment dels valors civils i culturals i amb la seva labor hagin col·laborat en donar a conèixer el nom de Vilanova i la Geltrú.

Amb la creació d'aquest reconeixement el Consistori creu interpretar una voluntat per tothom compartida, i espera que al llarg del temps adquireixi un caràcter especial i emotiu.

La concessió d'aquest honor ens ha de permetre testimoniar l'admiració per aquells homes i dones, que d'una manera o altra, i molt sovint amb la humilitat que caracteritza les grans persones, han estat útils als interessos comuns de la ciutat.

La dedicació al seu treball i el seu esperit de servei enriqueixen la nostra societat amb els valors més exemplars, com són la constància, la solidaritat, la cultura, la tolerància, la llibertat i la comprensió. Per aquesta raó el Ple de l'Ajuntament i tots els vilanovins s'honoren en poder-los oferir la Medalla de la Ciutat de Vilanova i la Geltrú, en un Homenatge sincer i solemne.

ESTEVE ORRIOLS I SENDRA
Alcalde de la Ciutat de Vilanova i la Geltrú

BIOGRAFIA

Xavier Garcia i Soler va néixer el 3 de desembre de 1919 a Vilanova i la Geltrú, a la casa número 35 del carrer de Manuel Tomás. Els seus pares van ser Francesc de Paula Garcia Cortés, paleta, i Mònica Soler i Andreu, que ajudava l'economia familiar en feines diverses. A punt de complir el primer any de la seva vida, amb els pares, es trasllada al carrer de l'Aigua número 50, en una casa de baixos, primer pis i terrat, que el seu pare va arreglar, on van néixer els seus tres fills, Xavier, Maria Teresa i Gemma, i on va viure fins a l'any 1977, amb la seva esposa, Teresa Pujadas Elias, el pare de la qual, Martí, era fill de Pineda i la mare, Palmira, de Castelldefels.

"A casa érem de la colla dels pobres i alegrets -ha deixat escrit Xavier Garcia a les seves Memòries. La nostra riquesa -deia- era l'austeritat i el senyoratge amb què la portàvem. No envejàvem res de ningú. Aquest era el termòmetre de la gran majoria de la nostra gent treballadora. Eren aquells homes del treball, fusters, serrallers, paletes, que eren homes del poble però també conreadors i distribuïdors de seny. Una prova d'això era la confiança que dominava la vida quotidiana. Ho expressava a la perfecció el fet que les famílies tinguessin el cancell sempre obert, amb la clau al pany o al darrera de la porta del carrer. Parents i veïns hi podien entrar lliurement. A moltes cases, ni de nit no es passava el forrellat. No calia que s'inventessin les 'casas del pueblo'. Cadascuna de les nostres cases n'era una".

En aquest context familiar i de poble, Xavier Garcia, als quatre anys, ingressa al parvulari de la senyora Deixeus, al mateix carrer de l'Aigua, i més tard al col·legi de les monges teresianes, de la rambla Principal, on anys enrera havia nascut l'Escola d'Arts i Oficis. Al llarg de la seva vida ha sentit vivament escoltant música simfònica i veient dansa clàssica, i en la seva infantesa fins i tot va rebre lliçons de violí, però veient que no se'n sortia va rebre l'instrument, les restes del qual guarda encara com a testimoni del frustrat somni de quan era petit.

En el seu aprenentatge vital, troba bons ensenyaments ajudant el seu avi, el Gepus, durant el temps de la verema, i el seu pare, els diumenges, fent de manobre. Als set o vuit anys descobreix des del Foment la gran festa vilanovina del Carnaval, veient com els seus pares feien la passada amb la comparsa del Centre Català, l'entitat que, en plena dictadura de Primo de Rivera i gràcies a uns parlaments de Daniel Cardona, de Carrasco i Formiguera i de Batistai Roca, va encendre les primeres llums patriòtiques al jovent vilanoví.

Abans de començar a estudiar Comerç als Escolapis (1931), continua els estudis de primària al col·legi del senyor Sorni. En els quatre anys d'estudis als Escolapis, i també pel seu compte, comença a aprendre l'anglès i l'italià, que després de la guerra amplia i perfecciona a Barcelona mentre fa el servei militar, i que posteriorment li serviran en el professorat; també el francès i el català, que imparteix a l'Acadèmia Soler de la seva ciutat.

En aquella època (1930 i 1934) assisteix a dos esdeveniments que marcaran, també, la seva vida: l'arribada a Vilanova de Francesc Macià, procedent de l'exili, amb la gran rebuda que el poble, que era el seu, li tributà i l'assistència amb el seu pare a un míting de la Lliga, al Terramar de Sitges, que donava Francesc Cambó.

Un altre fet polític d'aquell any 1934 que l'impacte és escoltar per la ràdio la proclamació de l'Estat català que va fer Lluís Companys, president de la Generalitat. "Aquells fets -recordaria molts anys més tard- foren l'inici de la meua presa de consciència".

Alhora que comença la seva entrada al món del treball (al despatx de Josep M. Foradada, procurador dels tribunals), es preocupa igualment de formar-se literàriament, primer a partir dels llibres que hi havia a la casa paterna (teatre de Folch i Torres, poesia de Cinto Verdaguier i obres de Víctor Balaguer) i després, amb els tres rals que els pares li donaven a la setmana, adquirint els Quaderns Literaris i la revista Rosa dels vents, que també editava Josep Janés i Olivé. Del primer número d'aquesta revista li queden gravades aquestes paraules: "Rosa del vents vol ésser un esforç al servei del catalanisme essencial, que entenem fonamentalment com una cultura". Una altra col·lecció de llibres que va seguir va ser la "Barcino", i així va ser com comença a familiaritzar-se amb els clàssics (Guimerà, Verdaguier, Maragall ...), que feia tanmateix pocs anys que havien mort, i amb els que començaven, com Mercè Rodoreda, Pere Calders o Agustí Bartra. A partir d'aquí, veuria que per a el "les lletres, l'idioma, eren quelcom consubstancial.

Altres llocs de foririació van ser l'Ateneu Obrer, on acut a les classes d'esperanto que tan les germanes Teresa i Eulàlia Rosell i on pot llegir la premsa de l'època, particularment el setmanari El temps, òrgan d'Unió Democràtica de Catalunya. Partit amb el qual s'identificarà, gràcies al pensament de Lluís Vila d'Abadal, Pau Romeva, Manuel Carrasco i Formiguera, Joan Baptista Roca i Caball i Maurici Serrahima, entre d'altres. Als quinze anys, i vista l'actuació dels líders i homes de cultura dels partits hegemònics, gent que malgrat tot aprecia i valora, pot establir les diferències que el separen de la Lliga (poc arrelament en el poble) i de l'Esquerra Republicana (desconeixement o indiferència davant els valors transcendents de l'aportació cristiana al llarg dels segles), per la qual cosa fa seus els valors que propaga UDC.

A partir de llavors, "els anhels de pàtria catalana, de justícia social i de fe divina foren assumits per mi de bona hora com a quelcom que era natural, però aquest fet, que el] ven com "un do completament gratuït" i com "un dels misteris de la vida", l'assenta, terrenalment parlant, damunt del "pòsit, senzill però sentit, que vaig trobar a casa, entre els pares".

S'incorpora a la Federació de Joves Cristians de Catalunya i llegeix àvidament el seu òrgan d'expressió, Flama, on col·labora el sacerdot i metge Pere Tarrés, amb qui coincideix, cap al final de la guerra civil, a les muntanyes del Pirineu lleidatà.

1936, assisteix als mítings que donen Bertran i Güell, per la Lliga, i Pere Bosch i Gimpera, pel Front d'Esquerres.

Entretant, escrivia per al diari de Barcelona El matí, òrgan d'Unió Democràtica (articles en defensa de les creus de terme o sobre l'homenatge que Vilanova feia a Pau Casals), i el dia de Sant Jordi d'aquell 1936 s'estrenava a la premsa local, al setmanari catòlic La Defensa, amb l'article "Roses i Llibres". Ja tenia engegada una vocació, el periodisme -que encara va poder practicar un temps, en plena guerra civil, al Diari de Catalunya, a Barcelona-, però després de 1939, obligat per les circumstàncies i per pròpia voluntat de no col·laborar amb la premsa del Règim, abandona aquesta activitat.

◁ 19 de juliol de 1936. "La gran rebentada" ▷

Als setze anys, des de Vilanova, Xavier Garcia i Soler viu l'inici de la guerra civil. De primer, en nom de la revolució, el deliri destructor dels incontrolats, amb l'assassinat de l'anomenada "gent d'ordre" (religiosos, de dretes o simplement liberals) i els registres armats, entre els quals a casa seva, per part de] jovent de la FAI. Després, des de març de 1938, l'anada al front de guerra, a la zona de Lleida i del Pirineu; i el febrer de 1939, la desfeta, la retirada i el pas de la frontera, per ser conduït immediatament al camp de concentració de Vernet d'Ariège, d'on va poder tornar el setembre d'aquell mateix any.

Reflexionant després sobre aquells tres anys de desastre col·lectiu, va escriure: "La República havia estat traïda aquell mateix vespre del 19 de juliol. Els homes sensats, liberals, d'esquerra, no comptaven per a res". Malgrat aquesta crítica a la falta d'actuació enèrgica de la Generalitat, a fi d'evitar el desgovern, des del primer moment va veure clar que "els governs de la República Í de la Generalitat eren aquells els quals s'havia donat el poble", i a ells va ser fidel, lluitant amb el que podia, molt poc, un vailet de la seva edat.

Va vincular-se al Bloc Escolar Nacionalista, que propagava el catalanisme a la Universitat, i va ser a través d'aquesta organització que el 1937 va participar en diverses emissions a Ràdio Vilanova, on parlava de temes i personalitats catalanes, com mossèn Cinto Verdaguer, el canonge Pau Claris i el Corpus de Sang, l'Onze de Setembre i Rafael Casanova, etcètera. També tractà de la revolució russa, de la qual aquell any es complia el vintè aniversari, i ho feu en el sentit de recordar les lliçons que s'havien d'extreure "per tal que el nostre país anés per uns canins que no fossin d'opressió i de vilipendi de la llibertat".

Des de juny de 1937 fins al març de 1938, data en què s'incorpora al front, escriu sobre temes diversos al Full Oficial del Consell Municipal, però hi predominen les qüestions derivades de la guerra, amb les seves repercussions internacionals i les que sentia sobre el mateix, com queda reflectit en els articles "La primera nit" i "Por", escrits sota l'epígraf de "Carnet setmanal d'un soldat, el 21 i el 23 de març del 38.

Abans d'aquestes dates fatídiques, durant la primavera i Festiu de 1937, Xavier Garcia, per tal de portar peix a casa i com a experiència juvenil, surt a pescar amb la barca de nansa del Ros del Parò. Talment com quan contemplava als set anys les Comparses, sobre les quals havia d'escriure tan llargament anys després, aneu a saber si aquell primer contacte amb el món de la mar i dels pescadors no seria el que el mouria a escriure La vida marinera a Vilanova i la Geltrú.

Poc temps després, ja a la tardor de 1937 -i potser preveient el desenllaç de la guerra, amb la impossibilitat de fer el periodisme que desitjava-, acompanyat pel seu pare, viatja a Barcelona, on viurà a casa d'una tia seva, una humil porteria al carrer de Balmes, tocant a la Diagonal. Pels seus contactes amb el Bloc Escolar Nacionalista havia conegut Antoni Andreu i Abelló, director de l'esmentat Diari de Catalunya, que estava en l'òrbita de les joventuts d'Estat Català, i és allí, de les deu de la nit a les tres de la matinada, on comença la seva primera aventura periodística, al costat d'altres homes de la cultura, la història i la política del nostre país, com Esteve Busquets Molas, Manuel Cruells i Joan Cornudella, els quals, al costat del corrector Pelegrí Melús -pel qual Xavier Garcia sent també una especial estima-, confegeixen com poden el diari.

En la seva feina de redactor, acut a cercar informació al Palau de la Generalitat, al Liceu, a la seu del govern de Madrid, al passeig de Gràcia, a un hospital de sang que inaugurava el president Companys (que, veient-lo tan jove, se'l quedà mirant, somrient) i també a conferències, com la que donà l'escriptor Ramon Vinyes, de Berga, que en els anys d'exili a Colòmbia féu la coneixença amb Gabriel García Márquez, el qual l'immortalitzà com a "sabio catalán" a la seva novel·la *Cien años de soledad*.

El que no podrà oblidar mai de la seva aventura periodística en plena guerra serà, algunes nits, el moment de sortir del Diari, des del carrer d'Elisabets fins a la rambla de Canaletes, quan el xiscle de les sirenes indicava bombardeig imminent, amb la consegüent entrada al primer refugi que, tants com ell, tenien a mà, el del metro de la plaça de Catalunya o de la Universitat. Des de la mateixa Rambla, el locutor Teodor Garriga, de Ràdio Associació de Catalunya - que anys després seria bon amic seu-, informava del perill o anunciava que ja havia passat ("Catalans, la Generalitat vetlla per vosaltres"), per bé que en una ocasió, com el mateix Garriga ha contat infinitat de vegades, l'emissora va equivocar-se a l'hora de posar correctament la cara del disc i, mentre anaven caient les bombes, la veu gravada de Garriga deia que tot ja havia passat.

El 10 de març de 1938 s'acabà la seva estada a Barcelona i la feina al Diari, ja que va ser mobilitzada la seva lleva, la del Biberó, per anar al front al costat de l'Exèrcit Popular.

◁ La guerra i el camp. La gran lliçó ▷

Com altres nois de Vilanova, convocats a la Caixa de Reclutes del pare de la Ciutadella, el primer destí militar de Xavier Garcia va ser la caserna de Granollers. Des d'allí sent, pel tremolor de la terra, els atroços bombardeigs de l'aviació franquista sobre Barcelona tres dies consecutius de mitjan març, que afectaren diverses cases de la Gran Via, davant del cinema Coliseum, i, naturalment, ocasionaren nombroses víctimes.

De Granollers a Vic, on s'assabenta per la premsa que Carrasco i Formiguera havia estat executat. És la confirmació dels seus presagis, però també, com ha escrit, "de la meua posició" de ser fidel a tot allò que s'enfonsava. Davant de tanta desolació no pot estar de preguntar-se: "Qué será de mi? Qué será de Catalunya?". I d'exclamar: "Pobra terra nostra!".

Dies més tard, a Ponts, on comença a veure com els comunistes s'aprofiten estratègicament dels combats i com es vengen dels anarquistes. Participa en les operacions de les muntanyes properes a Tremp i Sort, que ocasionaren múltiples baixes a causa de la falta de municions i de la incompetència dels caps militars, que eren d'aquells que deien que els objectius s'havien de conquistar "por cojones". Davant de la por de ser pres per l'enemic, estripa el seu carnet de periodista i el llença a les aigües de la Noguera Pallaresa.

Durant les estones de calma que sempre hi ha entre els combats, esdevé milicià de la cultura, ajuda els seus companys soldats a escriure bé el català, i a l'ermita de Castellá de Tost, prop de Noves de Segre, dona classes als infants d'aquell poblat. Molts anys més tard, cap al 1970, vaig acompanyar-lo, resseguint aquells paratges en un viatge sentimental, i a la mateixa ermita vam trobar-nos, home ja d'uns quaranta anys, un d'aquells noiets. Van abraçar-se i, a l'entrada de l'ermita, el pare va treure's la boina saludant les velles pedres.

A finals del 1938 s'acostava l'hora de la retirada per als soldats de la seva Brigada, la 134. Del Pallars a l'Alt Urgell i a la Cerdanya, des d'on, el 8 de febrer de 1939, entraren (administrativament) a França per Osseja, prop de Bourg-Madame, amb neu fins als genolls i dormint a camp obert. De l'estació de la Tour de Querol, on va passar quinze dies, dormint a terra, sobre una mica de palla, el traslladen en tren al camp de Vernet d'Ariège, on el van tenir fins a mitjans d'agost i d'on va poder sortir gràcies als avals procedents de Vilanova que certificaven la seva bona conducta i gràcies a la seva decisió de tornar i refer la seva vida, al costat dels seus pares, a la ciutat, on durant els primers anys dels quaranta havia de trobar nous entrebancs a la seva acció.

Entre els records agredolços dels mesos al camp de Vernet, sempre té presents les músiques que tocaven els seus companys, aquells "foxs" lents de Duke Ellington i les melodies de les pel·lícules de l'època. Tot i les dificultats extremes d'aquells temps, escriu alguns articles per a diaris de refugiats i tramet al Centre Català de Perpinyà, que organitzava un concurs literari, un treball de cinquanta folis en forma de novel·la que titulà *Jesús, entre nosaltres* sobre la vida dels

refugiats. Recorda, també, les visites d'alguns polítics al camp, com Jaume Aiguader, que havia estat alcalde de Barcelona, i Joan Casanoves, president del Parlament, el qual, en un missatge als exiliats el dia de Sant Jordi d'aquell 1939, donà a conèixer la seva cèlebre consigna respecte a l'esperit català: "Ni la mà estesa ni el puny enlaire". Però el món estava repartit –escriuria anys després Xavier Garcia- "precisament entre els fanàtics de la mà (feixistes) i els del puny (comunistes)".

◁ El retorn de la por ▷

A mitjan agost, el 18 exactament, amb una vintena de xicots, marxa del camp en tren cap a la frontera per entrar a la Catalunya ocupada, per entrar, en el llenguatge oficial, España. Tolosa, Narbona, Ribes Altes, uns dies al camp de Barcarés (on, pel moviment de tropes armaments, sospita el que es desencadenava una setmana després, la Segona Guerra Mundial) arribada al Portús, on ja es retallen damunt l'horitzó els tricorns de la Guardia Civil. Li cau a sobre el sentiment que anirà a "refer o a trencar la seva vida", un estat d'ànim que és similar al del miler de soldats que es troben allí.

El porten primer a Figueres, a la plaça de toros, i després a la Seu Vella de Lleida. Si a França va trobar els senegalesos, ara es topa amb els moros com a guardians del vençuts. Dies d'incertesa en aquella catedral convertida en presó (com en els temps de Felipe V), una catedral convertida en presó (com en els temps de Felip V) una catedral que els ofereix, però, en el seu claustre, el gòtic més bell del món, gràcies a uns paletes que desenrunaven les seves arcades. Al lluny, impassible, tenia el Pirineu del qual baixava. Havia pogut salvar la vida i era prop de casa, però la tristesa l'envaïa, perquè 'ja no tenim dubtes del viure que, anant bé, ens espera".

Al cap d'un mes, presentats els avals, viatgen a Lleida la seva mare i una noia. Es el moment del retrobament i del retorn a Vilanova, on, en passar per la Rambla, ja de fosc, el primer que es veu obligat a fer és saludar "brazo en alto" el Glorioso Movimiento Nacional, perquè era l'hora del "parte". De seguida va pensar: "És la firma que m'acaba de certificar on som".

Comença a viure els temps de repressió, de malfiança, de silenci i canvis de camisa (antics separatistes que eren mes falangistes que ningú) que s'instal·len a Vilanova, com arreu del país.

Coneix, com ha denunciat a les seves Memòries, les brutalitats que les noves autoritats exerceixen des de la txeca del carrer del Jardí o l'atemoriment a la població que fan els del "rondín especial", tot plegat com a venjança pels assassinats de l'anomenada "gent d'ordre" a mans dels incontrolats de la FAI els primers mesos de la guerra.

El primer que fa, en arribar a casa, és cremar els llibres que el falangisme considera nefastos. I a les oficines municipals, el funcionari, que ho era de tota la vida, llavors havia de dir: "Hable usted en español".

Viu el que van ser aquelles "misas de campaña" dels diumenges, amb les culates de la Guardia Civil sobre les portes de les cases, obligant la gent a anar-hi, i la "conversió" religiosa d'antics menjacapellans, disposats a aprofitar les prebendes de la situació, com ara l'estraperlo que manegaven les autoritats i les possibilitats de col·locació a fàbriques, tallers i oficines. Cada 21 de gener, dia de la "liberación", li recorden que és un vengut, amb les sirenes de les fàbriques i les campanes dels temples a tot drap.

També a les seves Memòries ha deixat escrit: "Fins cap a la meitat dels anys cinquanta no es va veure una barra rossa de pa a les fleques. Els estraperlistes feren un agost inacabable. A casa meva es van haver de vendre un solar que tenien a la plaça del Mercat per mil pessetes".

El seu exili no va ser a Europa o Amèrica, sinó a l'interior de casa seva. Aviat li ho van recordar: només quinze dies després de tornar, i segurament a causa d'una denúncia contra ell, la Guardia Civil el crida a la caserna de la plaça dels Cotxes per preguntar-li si reconeixia que era l'autor d'aquells articles de 1937-38 del Full Oficial del Consell Municipal i de les conferències que havia pronunciat per Ràdio Vilanova; va dir que sí, tot sabent després que aquelles conferències radiades, que havia deixat al director tècnic de l'emissora, havien estat la base per a la seva denúncia. Va passar un mes a la presó de la plaça de les Casernes.

A la sortida, no vol deixar escapar els records, que té tant recents, dels temps de guerra i de camp, i escriu, a cop calent i en català, el que serà un dels seus llibres: La meva guerra. 1936-39, que no es va poder publicar fins al 1974 i que du un pròleg, escrit el 1971 a la vila de Siurana, del gran novel·lista Joan Sales.

Al juny de 1940, a l'Ajuntament, en consell de guerra contra ell i altres quaranta persones, de Vilanova i la comarca, l'acusen d'haver escrit contra el Movimiento Nacional, d'haver-se afegit a la "rebelión" i de parlar en contra de la "Cruzada". La sentència va ser sis anys i un dia de presó, però en ser menor d'edat quan va cometre el delicte no va complir la pena. El denunciant, que era company seu de despatx, encara va preguntar-li com havia anat i que n'estava content.

A mitjan 1942, l'exèrcit el crida per complir amb el servei militar, que fa a la caserna de Lepanto, a Sants. Exerceix de secretari al jutjat del regiment. Amb els seus companys de mili comenta les peripècies de la Guerra Mundial i les possibilitats que els enviïn com a "voluntaris" a la División Azul. Quan va a casa de permís escolta les ràdios europees. Durant els temps lliures, estudia idiomes i s'inscriu als instituts Italià, Francès i Britànic, a Barcelona. Allí entra en relació, perquè també hi estudiaven, amb dos grans homes de la nostra cultura, Osvald Cardona, crític, poeta i traductor, i Alexandre Cirici i Pellicer, historiador de l'art. Dos anys més tard, el 1944, mor el seu pare, de càncer. L'acompanya fins a l'últim moment i relata la seva agonia en un text esborronador que reflecteix uns

moments que han estat, segons pròpia confessió, "dels més tensos, tristos i feliços que he viscut, irrepetibles", Aquell any es produeix l'entrada a Vilanova de don Eugenio d'Ors, amb les seves "polainas y correajes". El fet de ser fill de vídua li estalvia un any de mili i torna a Vilanova, el 1943, amb vint-i-quatre anys. El seu càlcul és que, des dels setze que tenia quan esclatà la guerra, "són vuit anys perduts". Comença el seu periple per trobar un treball estable, que finalment aconsegueix a les oficines de Pirelli, el 1944. Paral·lelament, amb la gent disposada que troba -Josep M. Baig i Aribau, el primer- tracta de refer la consciència catalana abatuda.

Amb un grup d'amics, constitueixen, la tardor de 1944, la Secció Folklorica, integrada a la Unió Vilanovesa, que difonia els ideals de Clavé. Els anys 1945 i 1946 van organitzar els primers concursos de colles sardanistes, al camp de futbol, el segon dels quals en presència d'Eduard Toldrà, vilanoví, que era la figura homenatjada i de qui s'estrenà la sardana Vilanovina, la partitura de la qual té en el seu poder Xavier Garcia. Altres músics, com el Mestre Montserrat, i artistes, com el ballarí Joan Magrinyà, feren costat a aquests concursos.

Igualment, de 1943 a 1946, Xavier Garcia participa en els certàmens literaris, en català, que convoca mossèn Llorens Garriga des de l'Orfeó Vilanoví. Hi va enviar diversos treballs, entre els quals un parell de molt compromesos per l'època: *Verdaguer, el poeta de la fe i de la pàtria* i *El bisbe Torras i Bages, pare de la pàtria renaixent*.

Entre els concursos de sardanes i aquests treballs literaris, van començar els seus enfrontaments amb les autoritats locals, que en aquella època, i durant vint-i-tres anys, va encapçalar Antoni Ferrer Pi, conegut per les seves idees separatistes durant la República.

En el primer dels concursos sardanistes, el 14 d'octubre de 1945, en un clima d'emoció col·lectiva en veure els assistents que la sardana es tornava a ballar, Xavier Garcia va llegir pels altaveus un parlament de salutació en català, que era el primer cop, després de la guerra, que la nostra llengua podia escoltar-se en públic. Els arribistes de torn preguntaven a l'autoritat: "Per això vam lluitar?"; L'autoritat telefonava dient-li: "Te'n recordaràs".

Aquelles activitats sardanistes i literàries van ser prohibides, però la Secció Folklorica es consolidà amb dos esbarts dansaires, un orfeó, el Sant Jordi, quatre colles sardanistes, visites culturals a llocs d'interès, representacions teatrals, assistència a aplecs i edició de la revista "Folklore", la primera que sortia en català. Igualment, col·laborà a fundar la cobla La Principal del Penedès i, també des de la Secció, es prestà ajut a la proposta del Foment Vilanoví de fer reviure els entremesos populars.

En tenir restringides les seves activitats a Vilanova, la Secció Folklorica es lliurà a la preparació, que era obra de tot el país, de les Festes de l'Entronització de la Mare de Déu de Montserrat, el 27 d'abril de 1947. Xavier Garcia s'entrevistà amb Joan Sansa i Josep Benet, i fou nomenat cap de propaganda de la comarca.

S'organitzà la recollida de plata per fer el tron de la Mare de Déu, conferències de Maurici Serrahima, Manuel Cubeles i del mateix Xavier Garcia, el qual, dos mesos abans de la diada montserratina, va escriure per a Radio Villanueva un article diari sobre història de Montserrat i informant de tot el que es preparava. Ho llegia el locutor Josep Serra i Alsina, el popular Lalo.

Dues setmanes abans del 27 d'abril de 1947, en assabentar-se l'autoritat que l'autor d'aquells textos era Xavier Garcia, va cridar-lo al seu despatx, en companyia del "Jefe" de Falange i, enfurismat, va dir-li que el deportaria a Cadis, perquè "li feia malbé el poble" i que "per la llei espanyolista que havia mamat, no ho permetria". L'alcalde li exigí, per carta, una renúncia dels seus càrrecs al secretariat de la Secció Folklorica i de la Comissió Abat Oliba local. Des de Barcelona, Josep Benet, assabentat dels fets, li aconsellava: "Calla prudentment i a Montserrat el 27 d'abril ens trobarem...".

Es trobaren, entremig d'una gernació, de la qual també formaven part una trentena de xicots de Vilanova que hi havien anat a peu. Anys després escriuria: "Montserrat, aquell dia, era la sortida de pista en la feixuga cursa de tot un poble cap a la meta de la llibertat, de la germanor". Un any més tard, el 19 de juny de 1948, tornaren a peu a Montserrat a lliurar a la Verge a llàntia que ofrenava la comarca del Garraf, projectada per Enric C. Ricart i treballada per l'orfebre Ramon Sunyer. Xavier Garcia redactà el pergamí d'ofrena.

◁ L'HOAC. Guillem Rovirosa ▷

Al llarg d'aquells anys d'activisme, Xavier Garcia i Soler no va desatendre la seva formació intel·lectual i la seva futura acció com a escriptor de vocació social, que ja havia començat a exercir. Així, a més d'"Els nostres clàssics" de la Barcino, llegeix autors que li són contemporanis i propers ideològicament: Torras i Bages, Carles Cardó, Chesterton, Papini, Maritain, Mounier, etc.

Abans de fer la coneixença, capital en la seva vida, del vilanoví Guillem Rovirosa (1897-1964), que havia fet el pelegrinatge a París i que llavors vivia a Madrid lliurat a l'evangelització del món obrer a través de IBOAC, Xavier Garcia entra en relació, a resultes de les Festes de l'Entronització, amb el director de l'Esbart Verdaguer, Manuel Cubeles, el qual, junt amb Josep Mainar, Alexandre Cirici, Lluís Moreno, Jaume Picas i Josep Benet, tractava de posar en relleu la qualitat artística de les nostres danses populars. Cubeles li va demanar que escrivís unes pàgines sobre la història de les danses de Vilanova, dins del projecte que tenia de fer un ballet -Carnestoltes-, amb argument català, que reflectís els carnivals més famosos de la Catalunya del Vuit-cents: justament el de Vilanova, la seva ciutat, i el de Reus. Els dibuixos eren obra de Cirici i la música de Joaquim Serra, gran compositor, a qui Xavier Garcia sempre ha tingut en alta estima. Aquest ballet no fou possible posar-lo en escena fins al 1982, al Liceu.

Talment com passà amb el seu llibre dedicat a la vida marinera de Vilanova -que arrencava de l'experiència pescadora de l'any 1937-, aquell encàrrec de Cubeles

(amb el precedent d'haver vist i viscut els carnivals d'abans de la guerra, quan era petit) és també a la base d'un dels seus llibres més estimats: Vilanova i la Geltrú i el seu gran Carnaval, que elaborà entre 1947 i 1952, i que no va poder ser publicat fins vint anys més tard, el 1972, que és l'any a partir del qual publica la resta de la seva extensa producció escrita. Aquesta obra és la que va trametre, l'any 1953, al premi Pròsper de Bofaruli, que l'Institut d'Estudis Catalans començava a convocar per Sant Jordi, amb la intenció d'estimular vocacions literàries i històriques. En ocasió del lliurament d'aquest premi, que va guanyar l'historiador lleidatà Josep Lladonosa i que es celebrà clandestinament en el domicili de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, Xavier Garcia entra en relació amb la catalanitat cultural del moment: Carles Riba, Duran i Sanpere, Sagarra, Ferran Soldevila o Ramon d'Abadal.

Anys més tard, el 1978, es donarà la curiosa circumstància que, concursant tots dos un altre cop en un mateix premi, el Catalonia de monografies locals, és l'historiador vilanoví, Xavier Garcia, qui s'emportà el premi (amb el volum esmentat dedicat a la vida marinera). En el parlament de gratitud, va fer referència a l'episodi de l'any 1953, tot indicant, a pesar de ser ara el guanyador, el mestratge de Lladonosa en el camp de les monografies locals. Un altre fet revelador entre aquests dos homes, que llavors encara no es coneixien, era que en plena guerra, per les muntanyes del Pirineu, havien exercit igualment la funció de milicians de la cultura.

Un any abans, el 1952, influït justament per haver-lo vist de prop i tractat durant la guerra, va escriure una obra de teatre sobre la vida del Dr. Pere Tarrés, sacerdot, que feia poc havia mort. L'obra, titulada Més enllà de la cendra, fou representada per actors vilanovins al Círcol Catòlic, el 20 d'octubre de 1985, amb motiu de les festes del 40 aniversari de la Secció Folklorica.

A partir d'aquella època -1950- comença a fer classes d'idiomes a l'Acadernia Soler, de Vilanova, durant vint-i-cinc anys, i cinc anys més tard, de català, en entitats excursionistes i culturals, parròquies, empreses i associacions de barri. Els finals de curs els aprofita per convidar-hi a parlar alguns dels intel·lectuals distingits d'aquells anys: l'eminent jurista Maspons i Anglasesell, el promotor cultural Josep Espar i Ticó, i el crític literari Albert Manent, entre d'altres.

De tota manera, aquells anys cinquanta -i els seixanta i tot- la seva dedicació de preferència va ser el moviment obrer catòlic, l'HOAC, amb el contacte estret de treball, amistat i admiració que va sentir de seguida que va conèixer en Rovirosa, el març de 1949, en una trobada a la cova de Sant Ignasi, a Manresa. Va ser, novament a través de Montserrat, que va conèixer l'existència d'un moviment i d'una persona (vilanovina, a més a més, com hem dit, vint-i-dos anys més gran que ell) que donarien un nou al·licient a la seva vida.

Fou justament aquell any 1949 que Guillem Rovirosa, renovador del missatge social del cristianisme entre el món obrer, va publicar el seu *Manifiesto Comunitarista*, i Xavier Garcia s'adherí amb força a la tasca d'acostar el missatge de Crist al món del treball. Viatjà intensament per Catalunya, anà sovint a

Madrid i d'altres llocs d'Espanya, preparant cursets i donant-ne, organitzant jornades i participant en el difícil debat polític i religiós d'aquells anys. Va escriure molts articles per al *Boletín de la HOAC*, que s'editava a Madrid, i des de Vilanova dirigia, de 1961 a 1969, l'Almanac HOAC, calendari que editava l'equip de Manresa.

A Montserrat, on Rovirosa passava llargues temporades, i a Madrid, on vivia i on el 27 de febrer de 1964 morí, acudia a veure el seu gran amic. Fruit d'aquesta compenetració, i de les lectures dels seus escrits, és la biografia, escrita entre el 1964 i 1968: *Rovirosa. Comunitarisme integral: la revolució cristiana dintre el poble*, de set-centes pàgines, amb el pròleg de l'arquebisbe de Tarragona, Josep Pont i Gol, que destaca l'enorme personalitat del fundador de l'HOAC. Aquest llibre, prohibit durant quatre anys, va aparèixer el 1977.

El mateix any que s'adhereix a l'HOAC, s'adhereix, per casar-s'hi, a Teresa Pujadas i Elias, amb qui està a punt de celebrar, per tant, si Déu vol, el cinquantenari del seu matrimoni.

Durant els anys cinquanta, també, forma un grup de l'HOAC a Vilanova, que s'implica en la defensa dels treballadors a diverses empreses, en la fundació de la Cooperativa Obrera de Consum i, de 1952 a 1957, en l'organització de conferències al Círcol Catòlic, l'Orfeó Vilanoví i altres locals, per on desfilaren Maurici Serrahima, Alexandre Cirici, Octavi Saltor, Joan Triadú, Miquel Coll i Alentorn, Joan i Llorenç Gomis, etc.

Tota aquesta gent, un moment o altre, passaven per casa seva i, anys després, recordo la presència del filòleg mallorquí Francesc de B. Moll i del poeta i historiador d'Arenys de Mar, Félix Cucurull, entre d'altres. Durant aquells anys i els següents, Xavier Garcia feia participar la seva família en els esdeveniments de catalanitat, espiritualitat i cultura que s'anaven commemorant: sortida del *Diccionari Català - Valencià - Balear*, de mossèn Alcover i del mateix Moll, l'edició dels primers discos en català, assistència als recitals de cançó i als primers aplecs (com els de la Selva del Camp, el 1964), la presència d'òmnium Cultural, el centenari del naixement de Pompeu Fabra (1968), les caravanes de la Flama de la Sardana (1971-72-73), les Jornades catalanes de l'HOAC, les celebracions del Congrés de Cultura Catalana (1976-77), la propagació del diari *Avui* (1975-1976), on escriví nombrosos articles i, entre tants esdeveniments, la celebració del Congrés Internacional de la Llengua, ja més recentment, el 1987.

Entre tants entrants i sortints de Xavier Garcia, no era estrany que algunes vegades, a més de trucar a la porta de casa seva persones de tota dignitat catalana i democràtica, ho fessin també d'altres, com el delegat d'informació i Turisme i l'acompanyant de torn, interessats en saber si al carrer de l'Aigua, 50, havien arribat exemplars per signar d'un document que cinquanta personalitats de la nostra cultura havien tramés el maig de 1963 al general Muñoz Grandes, reclamant el restabliment públic de la llengua catalana. Essent la resposta afirmativa, el delegat i companyia ja es donaren per satisfets que, l'endemà, el receptor dels impresos els en portés una dotzena (dels cinc-cents que havia

rebut, la majoria dels quals foren tramesos tot seguit) que rescatà apressadament d'un amic seu de l'HOAC, el pescador Pelegrí Lloveras, abans que no sortís en mar.

Al costat de la temàtica marinera (cal indicar que el 1978, junt amb Josep Ayza, fou cofundador del Museu del Mar i dirigí durant deu anys la revista *La Nostra Mar*), els seus interessos d'investigació històrica i literària han estat, com hem dit, els del Carnaval, tot el referent al mar (amb l'estudi esmentat i el primer Pregó, en català, a la Setmana del Mar de 1977), l'apostolat obrer cristià (biografia de Rovirosa), la història de la ràdio a Vilanova (biografia del seu fundador, Josep M. Cucurella), el món de la dansa a Catalunya (biografia de Joan Magrià), la història de la represa cultural i popular a la Vilanova dels anys quaranta (el volum, en col·laboració amb Àngel Olivé, *La Secció Folklorica: una contribució al redreçament cultural del poble després de la desfeta*) i la seva pròpia autobiografia (Memòria i confessió), tots ells, materials que constitueixen la seva bibliografia bàsica -que a continuació es detalla-, a la qual caldria afegir els innombrables articles en diversos mitjans i els pròlegs, conferències i presentacions que li han demanat d'arreu de Catalunya i, naturalment, de la seva Vilanova natal, on les principals entitats amb les quals ell va col·laborar van dedicar-li, el desembre de 1992, un emotiu homenatge de reconeixement, que ara ha refrendat la Generalitat concedint-li la Creu de Sant Jordi i l'Ajuntament de Vilanova, honorant-lo amb la Medalla de la Ciutat, testimoniatges que ell regracia i que veu com un digne colofó a tota una vida dedicada a la fe en Déu, a l'esperança en la pàtria i en l'amor a les persones.

XAVIER GARCIA I PUJADES
Vilanova i la Geltrú
Festa Major de 1996

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

1972. Vilanova i la Geltrú i el seu gran Carnaval. Pròleg de Josep Benet. Editorial Pòrtic. Barcelona

1974. La meva guerra (1936-1939). Pròleg de Joan Sales. Editorial Pòrtic. Barcelona.

1977. Rovirosa. Comunitarisme integral: la Revolució Cristiana dintre el poble. Finalista del premi Aedos de Biografia Catalana. Pròleg de Josep Pont i Gol. Ed. Pòrtic. Barcelona.

1980. La vida marinera a Vilanova i la Geltrú. Premi Catalònia. Pròleg de Miquel Coll i Alentorn. Ed. Selecta. Barcelona.

1982. Ràdio Vilanova. EAJ 35. Resson del País, Testimoni d'un Temps. Premi Albert Ferrer. Pròleg de Joan Rigol. Ed. Gran Peña. Vilanova i la Geltrú.

1983. Joan Magrinyà. Dansa Viva. Pròleg d'Esteve Fàbregas i Bari. Ed. Pòrtic. Barcelona.

1985. La Secció Folklorica de Vilanova i la Geltrú: una contribució al redreçament cultural del poble després de la desfeta. En col·laboració amb Àngel Olivé. Ed. Vilanova.

1991. Ricard Vives i Sabaté. Una vida per als Goigs. Pròleg d'Oriol M. Diví. Ed. Gran Peña. Vilanova i la Geltrú.

1992. Memòria i confessió. Pròleg de Xavier Garcia i Pujades. Publicacions de l'Abadia de Montserrat

LA MEDALLA DE LA CIUTAT DE VILANOVA I LA GELTRÚ

ÉS OBRADA PER **DURAN JOIER**

EN PLATA DE 5 mm.

EL PEU ON ESTÀ INCLOSA LA MEDALLA

ÉS UNA ESCULTURA SERIADA

QUE CONSTA DE DÈU EXEMPLARS NUMERATS

CREADA PER **ARLENE SEREIX**

EXPRESSAMENT PER AQUEST FI

I FOSA EN BRONZE ALS TALLERS BARBERT

DE RIUDELLOTS DE LA SELVA

La segona edició d'aquest opuscle

ha estat publicada amb motiu de

l'Acte de Record que el Consistori local ha dedicat a

Xavier Garcia i Soler

amb motiu del seu traspàs ocorregut el 23 d'agost de 1998.

Saló de Plens de la Casa de la Vila. Octubre de 1998.